

TOOLKIT 4.

Beschrijving kwetsbare groepen in relatie tot testen

In dit aanvullende document lichten wij een aantal specifieke eigenschappen van kwetsbare groepen toe. Het onderscheiden van verschillende kwetsbare groepen is belangrijk om per groep de meest effectieve werkwijze te kiezen om deze groep te bereiken, te motiveren en drempels te verlagen. Wij beschrijven daarom een aantal eigenschappen per groep, niet als wetenschappelijke analyse, maar om inzicht te krijgen in de aangrijpingspunten voor deze groepen. Er is ruime variatie binnen de kwetsbare groepen en dé kwetsbare persoon bestaat niet. Daarom is het nodig om binnen de regio na te gaan op welke wijze het maatwerk het beste kan worden aangepast aan de behoeftes van de doelgroep.

De volgende figuur laat zien welke groepen we onderscheiden. De groepen in donkerblauw worden hierna beschreven.

1. Mensen zonder migratieachtergrond

Lage testbereidheid komt binnen de groep Nederlanders zonder migratieachtergrond vaak voor bij een heterogene groep mensen met een vaak lage sociaaleconomische status. Laaggeletterdheid en lage digitale vaardigheden komen regelmatig voor in deze groep. Dit beperkt de mate waarin zij informatie over COVID-19 en het testen daarop goed kunnen begrijpen, en de mate waarin zij in staat zijn een afspraak te maken. Daarnaast gebruiken mensen in deze groep regelmatig informele nieuwsbronnen, zoals sociale media en mensen uit de omgeving. Er is daardoor soms minder vertrouwen in (communicatie vanuit) de overheid en het nut van testen.

Deze groep is in wisselende mate onderling verbonden, maar vaak wel goed verbonden aan de zorginfrastructuur, waaronder wijkverpleging. Lokale zorgverleners kunnen dan ook een goede ingang zijn om deze groep te bereiken.

Binnen deze heterogene groep zijn subgroepen te onderscheiden die per GGD-regio meer of minder relevant zijn om apart beleid op te maken. De belangrijkste subgroep betreft de dak- en thuislozen.

2. Mensen met een migratieachtergrond en Nederlandse nationaliteit

Binnen deze groep is een aantal subgroepen te onderscheiden op basis van land van herkomst, of religieuze of culturele achtergrond. Deze subgroepen zijn relatief homogeen waardoor aangrijpingspunten en actiemogelijkheden vaak op de hele groep van toepassing zijn. Ze hebben vaak een groot sociaal netwerk via het land van herkomst of de religieuze achtergrond. Binnen dit netwerk vindt veel informatie-uitwisseling plaats (ook desinformatie). Een taalbarrière speelt met name voor de eerste generatie migranten een rol. Culturele gebruiken en geloof kunnen wrijving geven met het coronabeleid, bijvoorbeeld doordat rouwbezoek cultureel erg belangrijk is, of door een groter gevoel van schaamte en schuld bij besmetting.

3. Mensen met een migratieachtergrond zonder Nederlandse nationaliteit

Arbeidsmigranten

Arbeidsmigranten, met name uit Oost-Europa, zijn over het algemeen geografisch weinig verbonden, hun sociale netwerken zijn in veel gevallen klein. Ze wonen vaak in huizen die beschikbaar gesteld zijn door uitzenders/werkgevers. In een fors aantal situaties vormen onbekenden van elkaar hierdoor een gezamenlijk huishouden. Het aantal personen waaruit dit huishouden bestaat, varieert sterk en is regelmatig fors van omvang. Huisvesting is gekoppeld aan tijdelijk werk, waardoor er relatief vaak verhuisd wordt. Bij een substantieel deel van de arbeidsmigranten draagt de werkgever/uitzender zorg voor vervoer tussen woon- en werklocatie. Het op eigen initiatief met eigen vervoer laagdrempelig naar een testlocatie gaan behoort voor hen niet tot de mogelijkheden. Ook is er sprake van onbekendheid met het gezondheidszorgsysteem in Nederland (in het thuisland onderneemt men pas actie bij ernstige klachten). Het is soms lastig om de boodschap goed te begrijpen. Er is bijvoorbeeld verwarring over het woord positief getest: dit lijkt goed maar blijkt niet zo te zijn. Een telefonische uitslag ontvangen is hierdoor moeilijk voor hen. Arbeidsmigranten zoeken hun informatie vaak via de reguliere kanalen van hun thuisland; er is in veel gevallen wantrouwen tegen de overheid en er worden via deze kanalen ook complottheorieën verspreid.

Ander aspect is dat voor een deel van hen corona 'bijzaak' is. De focus ligt bij geld verdienen. In dit kader zijn arbeidsmigranten vooral extrinsiek gemotiveerd voor het naleven van de maatregelen. Dit laatste geeft ook het risico op het geven van sociaal wenselijke antwoorden. De arbeidsmigranten zijn vaak afhankelijk van de werkgever/uitzender voor behoud van werk, en men voelt zich niet altijd vrij om klachten te uiten. Aan de andere kant zijn ze vaak erg plichtsgetrouw en voeren gedegen uit wat de werkgever van hen vraagt. Dit benadrukt het belang van samenwerking met hen. Arbeidsmigranten ontvangen communicatie over corona via uitzenders/werkgevers. Samenwerking met sleutelfiguren is in deze groep erg belangrijk.

In het Rapport Arbeidsmigranten staan risicofactoren van deze groep betreffende het coronavirus verder beschreven. Testbereidheid wordt hierin niet specifiek toegelicht, maar het rapport beschrijft wel waarom arbeidsmigranten mogelijk een hoger risico hebben op het oplopen van het coronavirus door de wijze van wonen, het vervoer en de aard van het werk.

Stichting Barka zet zich specifiek in voor arbeidsmigranten (zie document Lokale en landelijke netwerkpartners in de toolkit).

Vluchtelingen (statushouders)

Vluchtelingen die bezig zijn met hun inburgering, dreigen door de coronacrisis uit beeld te raken en een forse taalachterstand op te lopen. De aangepaste inburgering in coronatijd vindt nu zoveel mogelijk online plaats. Dat is belangrijk om het taalniveau op peil te houden, maar inburgeraars maken zo niet dezelfde voortgang die ze in de klas boeken. Hierdoor kan het lastig zijn om de informatie te begrijpen en een testafpraak te maken. Tevens wonen vluchtelingen verspreid over Nederland en hebben ze geen groot sociaal netwerk, waardoor het lastig is deze doelgroep te bereiken. Hiernaast spelen ook de andere factoren een rol zoals beschreven bij de andere groepen met een migratieachtergrond (culturele gebruiken, soms wantrouwen richting overheid en onbekendheid met het gezondheidssysteem). Over het algemeen signaleert het COA of er specifieke acties voor het verhogen van testbereidheid nodig zijn en betreft dan de GGD hierin.

Het Corona Actiecomité Statushouders (CAS) zet zich specifiek in voor deze doelgroep (zie document Lokale en landelijke netwerkpartners in de toolkit).

Mensen zonder verblijfsvergunning (ongedocumenteerden)
Ongedocumenteerden zijn erg lastig om in kaart te brengen en te bereiken, omdat zij vaak niet verbonden zijn aan de zorginfrastructuur en bang zijn om in contact te komen met de overheid. Mede hierom zijn zij ook terughoudend om zich te laten testen.

Aanvullend is het vanwege een taalbarrière en klein sociaal netwerk van legale mensen soms moeilijk een testafpraak in te plannen. Ook weten GGD'en niet altijd hoe om te gaan met onverzekerden en personen zonder BSN-nummer. Op dit moment is het wel mogelijk om personen zonder een BSN-nummer te laten testen, maar ongedocumenteerden en hun directe omgeving weten niet altijd dat dit mogelijk is bij de GGD.

Net als bij vluchtelingen en andere groepen met een niet-Nederlandse achtergrond speelt informatie uit niet-Nederlandse bronnen in deze groep vaak een sterke rol in hun gedrag, dat niet in lijn staat met het Nederlandse coronabeleid. De redenen hiertoe kunnen erg verschillen, omdat ongedocumenteerden in Nederland van veel verschillende landen afkomstig zijn. Ongedocumenteerden vormen een heterogene groep en zijn vaak niet sterk verbonden aan een organisatie, wijk of aan elkaar. Een recente schattingen van het aantal ongedocumenteerden in Nederland is 20.000-60.000.

Stichting LOS (Landelijk Ongedocumenteerden Steunpunt) zet zich specifiek in voor ongedocumenteerden (zie document Lokale en landelijke netwerkpartners in de toolkit). Andere relevante partners zijn het Rode Kruis en Dokters van de Wereld.

